

Explanatio sancti Thome

catu mortale pp̄t̄ ignorantia vini fortitudinis v̄l debilitatis. p̄
prii capitis: q̄ tñ excusatio tollit p̄ frequētē experientia. et
ideo apostolus signanter non dicit ebrius sed ebriosus. **Ad**
addit aut̄ uno peccata bis q̄ supra posuerat sc̄z ebriosum
et maledicti. Refert aut̄ ebrietas ad genus peccati qd̄ cō
mittit̄ contra seipsum sub quo continet̄ non solum luxuria
sed etiam gula: maledictus aut̄ refert̄ ad genus peccati qd̄
comittit̄ contra proximum cui nocet aliquis nō solum facto s̄z
etiam verbo mala imprecando vel male diffamādo quod
p̄tinet ad detractionem. **Al** mala in faciem dīcēdo quod
p̄tinet ad contumeliā. et hoc totum p̄tinet ad rōem male
dici vt̄ supra dictū est. **De**inde cum dicit. **Quid** est̄ mi
hi et̄ te. assignat rationē eius qd̄ dixerat. **Et** circa hoc tria
facit. **Primo** assignat rōem dicens. **Dixi** hoc esse intelli
gendū de fratrib⁹ et non de infidelib⁹. **Quid** est̄ mihi est
id est quid ad me p̄tinet iudicare. i. sententiā condemnā
tionis ferre de his q̄ foris sunt. i. de infidelib⁹ q̄ sunt om
nino extra ecclesiā. **Relati** est̄ ecclesiarum accipiūt sp̄a
lem potestātē sup̄ eos tantū q̄ se fidei subdiderunt s̄m illō
2. cor. 10. **In** promptu habētes vlcisti oēm iobediētā cū
impleta fuerit vestra obediētia. **Indirecte** tñ p̄lati eccle
siarum habent potestātē sup̄ eos qui foris sunt inquantū
p̄hibent fideles ne illis cōmunicent. **Secūdo** adhibet si
militudinē dicens. **Rōne** de his q̄ intus sunt vos iudica
tis. quasi dicat eadē auctoritate vos iudicatis quā et ego.
Unde vos nō iudicatis nisi de v̄ris ita et ego. **Dicit** Ec̄.
10. **Iudex** sapiens iudicabit populū suū. **Tertio** respōdet
tacite dubitationi. **Possit** enim videri q̄ infideles essent
meliores q̄ p̄pter peccata predicta nō cōdemnant. s̄z hoc
excludit dicens. **Ideo** nihil mihi de his qui foris sunt iu
dicare. nam eos qui foris sunt id est infideles iudicabit
deus sc̄z iudicio cōdemnationis non examinationis: qz vt̄
gregori⁹ dicit in moralibus. **Infideles** damnabūt sine
iudicio discussionis et examinationis et q̄ntū ad hoc dicit̄
Jo. 3. **Qui** non credit iam iudicatus est id est manifeste
stam in se habet causam cōdemnationis. et hoc graui⁹ re
feratur dei iudicio s̄m illud Heb. 10. **Horrendū** est inci
dere in manus dei viuentis. **De**inde cū dicit. **Aufere**
malū et̄. infert̄ cōclusionē principaliter intentā dicens.
Ex quo hoc quod dixi non cōmūcamini fornicarijs intel
ligendū est de fidelibus nō de his qui foris sunt. ergo au
ferre malū sc̄z hominē ex vobis ipsis id est de vestra societa
tē eijcite s̄m illud deut. 13. **Aufere** malū de medio tui.
Est ergo considerandū ex p̄missis apostoli verbis q̄ nō
p̄hibemur cōmunicare infidelibus q̄ nunq̄ fidem recepe
runt p̄pter eorum penā **Est** tamen hoc cauendū aliquib⁹
sc̄z infirmis p̄pter eorum incautam ne seducant. **Illi** ve
ro qui sunt firmi in fide possunt eis licite cōmunicare et da
re operā cōuersioni eorum vt̄ dicit̄ infra. 10. **Si** quis in
fidelium vocat vos ad cenam et vultis ire. omne quod ap̄
positū fuerit manducate. **Infidelib⁹** aut̄ qui aliquando fi
deles fuerūt v̄l sacramētū fidei receperūt sicut hereticis et
apostatātib⁹ a fide subtrahit̄ oīno cōmūnio fidelib⁹ et eoz
penā sicut et ceteris peccatib⁹ q̄ adhuc subdūt̄ p̄tati eccle.

Incipi capitulū sextum.

Audet aliquis vestruz habens ne
gociuz aduersus alteruz iudicari
apud iniquos et nō ap̄ sanctos.
An nescitis quoniā sancti de hoc
mundo iudicabunt. **Et** si in vobis iudicabit̄
mundus: indigni estis qui de minimis iudi
catis. **Nescitis** quoniāz angelos iudicabim⁹
quantomagis secularia. **Secularia** igit̄ iudi

cia si habueritis: contemptibiles quid sunt in
ecclesia illos constituite ad iudicandum. **Ad**
verecūdiā v̄fam dico **Sic** nō ē int̄ vos sapiēs
quisq̄ q̄ possit iudicare int̄ se et suū: s̄z frat̄ cū
fratre iudicio cōtēdit et hoc apud infideles.
Supra ap̄s resp̄b̄derat corinthios de negligētia iudicij
hic reprehendit in eis quedam alia peccata circa iudicia
Et primo quantū ad iudices eozum coram quibus litiga
bant. **Secundo** quantū ad ipsa iudicia ibi. **Iam** quidem
omnino. **Circa** primum tria facit. primo arguit eos de in
ordinatione. **Secūdo** rationē reprehensionis assignat ibi
An nescitis. **Tertio** remediūz adhibet ibi. **Secularia** igit̄
iudicia. **Dicit** ergo p̄mo ita negligitis in iudicando v̄ros
s̄z tñ p̄sumptuos estis subire infidelib⁹ iudicia. et hoc ē qd̄
dicit. **Audet**. i. p̄sumit aliq̄s v̄m h̄ns ne goriū. i. sc̄lare ad
uersus aliū iudicari ap̄d iniq̄s. i. subire iudiciū infidelū et nō
ap̄d sc̄tos. i. ap̄d fideles qui sunt sacramētis fidei sancti
ficati. **Hoc** est̄ inordinatū multipliciter. **Primo** qd̄m
qz p̄ hoc derogat auctoritati fidelium. **Secundo** qz de ro
gat dignitati fidelium quantū ad hoc q̄ infidelū iudicia
subeūt. **Tertio** qz p̄ hoc datur occasio infidelib⁹ iudicib⁹
contemnerē fideles quos dissentire vident. **Quarto** qz
p̄ hoc dat occasio infidelib⁹ iudicib⁹ calumniādi et opp̄mē
di fideles quos odio habet p̄pter fidem et ritus diuersitas
et̄. **Et** ideo dicitur deut. 17. **Tuli** s̄ tribabus vestriz v̄ros
sapiētes et nobiles p̄ceptoz eis dicens. **Audite** illos et
qd̄ iustum est iudicate. **Et** eodem. 17. **Non** poteris alteri
us gentis facere regem: qui non sit frater tuus. **Sed** vide
tur esse contra id qd̄ dicitur. 1. **De**. 2. **Subdit** estote om
ni humane creature p̄pter deum. siue regi tanq̄ sc̄ellen
ti: siue ducibus tanq̄ ab eo missis. p̄tinet est̄ ad auctori
tates principis iudicare de subditis. **Est** ergo contra ius
diuinū p̄hibere q̄ eius iudicio non sit si sit infidelis. **Sz**
dicendū q̄ ap̄tus non p̄hibet quin fideles sub infidelib⁹
p̄ncipibus constituti eozum iudicio comparent si vocent̄.
hoc enim esset contra subiectionem q̄ debet̄ principibus.
sed p̄hibet q̄ fideles non eligant voluntarie infidelū iu
dicium. **De**inde cum dicit. **An** nescitis et̄. assignat ra
tionem contra id qd̄ illi faciebant sup̄ram et hoc qz des
rogabant auctoritati sanctorū et p̄mo quantū ad auctori
tatem quam habent sup̄ res mundanas. **Secundo** q̄ntū ad
auctoritatē quam habent ad res sup̄mundanas id est sup̄
angelos ibi. **An** nescitis quoniā angelos iudicabimus.
Dicit ergo p̄mo. **Inordinatū** est iudicium apud infide
les qui fideles habent auctoritatem iudicandi. **An** nesci
tis qz sancti de hoc mundo iudicabūt id est de hominib⁹
mundanis huius mundi. **Quod** quidē implet̄ tripliciter
Primo qd̄dē s̄m cōparationē sc̄z s̄m q̄ nō solum boni iudi
cabunt malos et sancti mundanos sed etiam s̄m q̄ boni iu
dicabūtur a meliorib⁹ et mali iudicabunt peiores s̄m illud
Matth. 12. **Qui** niniuite surgent in iudicio cū generatio
ne ista et cōdemnabunt eam **Secundo** iudicabunt appro
bando sententiā iudicis sc̄z xp̄i. et hoc erit p̄prie iustoz
s̄m illud ps̄. **Letabit̄** iustus cum viderit vindictam. **Et**
s̄p. 3. dicit. **Iudicabunt** sancti nationes. **Tertio** modo p̄
sentētie platonē. **Et** hoc erit ap̄lc̄ et similitū q̄ cōtemp
tib⁹ mūdi solis sp̄ualib⁹ inheserūt. **Sp̄ualis** est̄ iudicat
oia vt̄ dicit̄ est. s̄. 2. **Et** Matth. 19. dicit. **Tos** q̄ secuti
estis me sedebitis sup̄ sedes iudicantes. x. i. tribus israel.
Et in ps̄. dicit. **Bladij** accipites in manib⁹ eoz ad facien
dam vindictā in nationib⁹. **Intelligit̄** aut̄ ista platio sen
tētie nō vocalis s̄z sp̄ualis. in q̄ntū per superiores sc̄tos infe
riores v̄l etiā peiores sp̄uali q̄dā illuminatiōe illuminabūt̄
q̄les pene et q̄nta p̄mia eis debeant sicut etiaz nūc hoīes il

in epistolam I ad Corinthios VI

Inimant ab angelis vlt etia inferioris angeli a superioribus? Sed cado ex hoc q dicitur e argumētat ad ppositū dicit. Et si in vobis. i. p vos iudicabit mūdus. i. mūdani hoīes nun qd indigni estis q iudicet de minimis. s. de negotijs secularibus. Luc. 16. Qui i modico liquo e i malo liquo erit. Deinde cum dicit. Nescitis etc. Argumentatur ad idē ex auctoritate sanctorū super angelos. et primo ponit eam dicens. An nescitis quoniam nos scilicet fideles xpi iudicabimus angelos. Quod quidem potest intelligi de malis angelis qui eodem nantur a sanctis quoz virtute sunt victi. Unde luc. 10. dominus dicit Ecce dedi vob potestates calcandi sup serpentes. et super omnē virtutem inimici. Et in. ps. Super aspidem et basiliscū ambulabis. Potest etia hoc intelligi de bonis angelis quoz plurimi in comparatione quadam inueniuntur paulo et similibus sibi inferiores. Unde signatē nō dicit iudicabitis sed iudicabimus. Quāuis est dicit possit q ex consequenti si sancti iudicabunt homines bonos et malos. erit iudicium de bonis angelis quozū accidentale premium augetur ex pmo sanctorum per angelos illuminatorū. et etiā de malis angelis quoz pena augetur ex pena hominū per eos seductorū. Secdo argumentatur ad ppositū dicens. Quāto magis secularia scilicet iudicia ydonei erim iudicare. qui enim est ydoneus ad maiora multo magis est ydoneus ad minora. Unde et dominus qui comiserat quinqz tāta postmodum comisit vnū vt habetur. Mat. 25. Deinde cū dicit Secularia igitur iudicia. adhibet remediū cōtra culpam eoz. Et primo ponit remediū. Secdo exponit ibi. Ad verecundiam vestra dico. Dicit ergo pmo. Ergo ex quo sancti de hoc mundo iudicabunt si habueritis inter vos secularia iudicia que tamē habere nō debetis illos qui sunt cōtempribiles in ecclesia cōstituit ad iudicandū potius se q iudicemini apud infideles. Unde et i ps. dicitur. Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me oleum autē peccatoris nō impiguet caput meum. Et ecc. 9. dicitur. Velius est canis viuus leone mortuo. Deinde cum dicit. Ad verecundiam vestram dico. exponit quo sensu predicta dixit. Possit enim aliquis credere q ad litteram essent eligendi cōtempribiliores ad iudicandum. sed hoc excludit dicens. Ad verecundiam vestram dico. quasi dicat nō hoc dixi vt ita fiat sed vt vos faciam verecundari illa scilicet confusione que adducit gratiam et gloriam vt dicitur ecc. 4. Cōtempribiles enim in ecclesia essent eligendi ad iudicandum si nō inuenirentur inter vos sapientes quod esset vobis verecundum. Unde subdit. Sic nō est inter vos sapiens quis q qui possit iudicare inter fratrem et fratres. sed frater cuius frater in iudicio contendit. et hoc apud infideles. Potius autē q hoc faceretis deberetis constituere cōtempribiles qui sunt in ecclesia ad iudicandum et supplendum defectum sapientium qui tamē nō est apud vos secundum illud quod supra primo dixerat. Diuites facti estis in illo in omni verbo et in omni scientia. Vel aliter ab illo loco. Secularia etc. dixerat enim q sancti ydonei sunt ad iudicandūz secularia et ideo vult ostendere per quos iudicia secularia debeant exerceri scilicet per cōtempribiles qui sunt in ecclesia. vocat autem cōtempribiles illos qui sunt sapientes in rebus mundanis per comparationē ad illos qui sunt sapientes in rebus diuinis: quibus est reuerentia exhibenda qui in rebus temporalibus non occupantur vt solis spiritualibus vacent. et hoc est quod subditur. Ad reuerentiam vestram dico secundū aliam litteram ad reuerentiam vestram. Unde et apostoli dixerunt Act. 6. Nō est equūz relinquere nos verbum dei et ministrare mensis. postmodum autem redit ad id quod supra reprehenderat scilicet q corinthij sub infidelibus iudicibus litigabant dicens

Sic nō est inter vos sapiēs quis q scilicet in rebus temporalibus quem supra cōtempribilem dixit. Unde alia nō mutatur a pta expositione q nō videt esse magis falsis.

Lectio secunda.

Am quidem oīo delictum est in vobis q iudicia hētis inter vos. Quare nō magis iniuriā accipitis? Quare nō magis fraudem patimur? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis: et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum dei nō possidebūt. Nolite errare. neqz fornicari. neqz ydolis seruientes. neqz adulteri. neqz molles. neqz masculorum concubitores. neqz fures. neqz auari. neqz ebriosi. neqz maledici. neqz rapaces regnum dei possidebūt. Et hec aliqui quidem fuistis: sed abluti estis: sed sanctificati estis: sed iustificati estis: in nomie domini nostri ihesu xpi et in spiritu dei nostri. Omnia mihi licent: sed nō omnia expediūt. Omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri: et venter escis. deus autem et hunc et hanc destruet.

Post q apostolus reprehendit corinthios de hoc q coram infidelibus iudicibus litigabant: hic reprehendit eos q tum ad ipsa iudicia. Et circa hoc duo facit. Primo ponit in q peccabant circa iudicia. Secdo manifestat qd dixerat ibi. An nescitis etc. Circa primū duo facit. Primo reprehendit in eis circa iudicia id quod est licitū. sed nō expediēs Secdo id quo est penitū illicitū ibi. Sed et vos etc. Circa primū duo facit. Primo ponit reprehensionem. Secdo remouet excusationē ibi. Quare nō magis etc. Dicit ergo pmo. dicitur est q frater cum fratre in iudicio cōtendit qd nō solum malū est q apud infideles cōtenditis sed iā quidem post cōuersionem vestra oīo delictum est in vobis. id est ad delictum vobis reputatur q iudicia habetis inter vos inter quos scilicet debet esse pax. q vt dicit. 2. thi. 2. Seruum domini nō oportet litigare sed mansuetus esse ad omēs. Apparet autē ex hoc vt dicit hic glo. aug. q peccatū est iudiciū habere cōtra aliquem. sed hoc videt esse falsum quia si peccatū est iudiciū habere videt sequis q etiā peccatū sit iudices cōstituere cū hoc sit occasio dare iudicium habētibus. cuius tamē dicit de utro. primo. Audite illos et quod iustum est iudicare. Et postea subditur qz dei iudicium est. Solutur autē in glo. q infirmis pmittitur in iudicio sua repetere. nō autē perfectis qbus licet sua repetere. sed nō in iudicio. Est autē sciendum h q aliquid est perfectis illicitū. aliquid autē oībus. Perfecti quidem pprium nō habent scdm illud Mat. 19. Si vis pfectus esse vade et vende omia que habes et da pauperibus et veni sequere me. et ideo nō licet eis in iudicio reperere quasi propria cum eis nō liceat habere propriū licet tamē eis in iudicio reperere ea que sunt communia. Nō enim hoc faciendo peccant sed magis merentur. Est enim opus charitatis defendere vel recuperare res pauperum scdm illud. ps. Erpate pauperem et egenū de manu peccatoris liberate. Sed iudicium aduersus aliquem est illicitum omnibus quārum ad tria. primo quidem qz tuz ad cām ex qua aliqz iudiciū hēt. puta ex cupiditate et auaricia. An luc. 12. Cū qdā d turba dno dixisset. dicitri meo vt diuidat meū hereditatē: dno dixit qd me pstituit

Explanatio sancti Thome

iudicē ad diuidēdū iter vos? Postea subdit Videte et ca-
uete ab oi anaritia. Secdo qm ad modū iudicij. qz. s. cum
cōtentioe et detrimēto pacis iudiciū psequūt. vt est dicit.
Iac. 3. Vbi zelus et cōtentio ibi incōstantia et omne opus
prium. Et hoc videtur apostolus in eis reprehēdere.
vt patet ex hoc qd supra dixit. Frater cū fratre in iudicio
cōtēdit. Tertio ex pueritate iudicij puta cū aliquis iu-
ste et fraudulenter in iudicio pcedit scdm illud Esa. 10.
Et opprimerent paupem et vin facerent cause hūiluz po-
puli mei. Et hoc etiā apostolus in eis respēdit vt patet p
id qd subdit. Sed vos iniuriā facitis. Quarto ppter scā
dalū qd sequitur. Unde et dñs mādat. Mat. 5. Qui vult
te cum in iudicio cōtēdere et tunicā tuam tollere dimitte
ei et pallium. Et charitate vero sua in iudicio repetere li-
citum est. Unde greg. dicit in moralib. Cum curā reruz
nobis necessitas imponit qdam duz ea rapiunt solūmodo
sunt tolerādi quidā vero seruata caritate sunt pphibēdi.
scilicet ne rapiētes nō sua semetipsos perdāt. Deinde
cum dicit. Quare nō magis et. tollit exculpationē. Pos-
sent em dicere. necessitas nos inducit ad iudicia habēda.
vt scilicet resistam? iniurijs et fraudib? alioz. sed hoc ex-
cludit subdens qm ad pmi. Quare nō magis iniuriā
scz manifestā accipitis scilicet patienter sustinēdo. scz il-
lud qd dñs dicit mat. 5. Si quis te pcesserit in maxillaz
prebe ei et alteram. Quātū vero ad scdm subdit. Quare
nō magis fraudē parimini id ē dolosam seductionē scdm
illud. Mat. 5. Si quis te angariauerit mille passus vade
cum illo et alia duo. Sed sicut aug. dicit in li. de sermōe
dñi in mōte. Hc pcepta domini nō sunt semp obseruāda
In executione operis sed semp sunt habēda in pparatione
animi vt scz sim? parati hoc facere vel sustinere pot? q
aliqd agere cōtra charitatē fraternā. Deinde cum dicit
Sed vos et. respēdit in eis id quod est oino illicitū et p
mo arguit in eis manifestā iniustitiam cuz dicit sed vos
luriam facitis scz manifeste loquendo cōtra iustitiā alioz
vel in iudicio vel extra iudiciū. Ecc. 9. Nō placeat tibi i-
luria iniustoz. Secdo dolosam deceptionē cū subdit. Et
fraudatis prouer. 12. Cōsilia impioz fraudulēta. Tertio
aggrauat vtrumqz cū subdit. Et hoc fratrib? id ē fidelib?
ad qd debem? bonū maxie operari scdm illud gal. vltimo
Dum tēpus habem? opemur bonuz ad oīns. maxime au-
tem ad domesticos fid ei. Et ideo cōtra quosdā dicit. Ie.
9. Omnis frater supplātans supplātabit et omis amicus
fraudulēter incedet. Deinde cū dicit. An nescitis. et.
manifestat qd dixerat. Et pmo qm ad id qd est oīo illi-
citur. Secdo qm ad id qd est licitū sed nō expediēs ibi
Omnia mihi licent. Circa pmiuz duo facit. Primo mo-
uet questionē. Secdo determinat eā ibi. Nolite errare et.
Dicit q primo dixi q vos iniuriā facitis et defraudatis qd
est iniūritatem cōmittere. Sed an nescitis q iniq regnum
dei nō possidebunt quasi dicat videmini hec nescire dum
ab iniūritate nō receditis. cū tamē in ps. 2. Mat. 7. dicat.
Discedite a me omnes qui opamini iniūritates. Deinde
cuz dicit. Nolite errare et. determinat veritatē. et primo
ostendit piculum qd imminet iniūis. Secdo ostendit quem o
ipi hoc piculum euaserūt vt timeant iterū in ipm incidere
ibi. Et hoc qdem aliquādo fuistis et. Dicit ergo pmo. no-
lite errare quod signāter dicit. qz circa impunitatē pecca-
torum aliq multiplex errabant. scdm illud. Sap. 2. Et cog-
itauerunt et errauerūt. Quidā ei pbi errauerunt credēs
res dei nō habere curā rerū humanarū scz illud sopho.
primo Nō faciet dñs bñ et nō faciet donum? male. Qui-
dam vero credentes solā fidem sufficientem esse ad salutē
scdm illud Jo. 11. Qui credit in me nō morietur in etnū.
Quidā vero credentes per sola xpi sacramenta saluari p-
pter id qd dicit. Mat. vlti. Qui crediderit et baptizatus

fuerit saluus erit. Et Jo. 6. Qui manducet meā carnem
et bibit meū sanguinem habet vitā eternā. Quidā vero
ppter sola opera mie se impune peccare arbitrant ppter
illud qd dicit Luc 11. Date elemosinā et ecce oīa munda
sunt vobis. Nec intelligunt q hec oīa sine charitate non
psunt. scdm illud qd dicit infra. 13. Si habuero omnē s-
dem et distribuero in cibos paupum oīns facultates mes-
as: caritatē autē nō habuero nihil mihi prodest. et ideo sub-
dit q peccata cōtraria charitati a regno dei excludunt in
quod sola charitas introducit dicens. Neqz fornicarij ne-
qz ydolis seruientes neqz adulteri. de qbus dicit. Heb.
vlt. Fornicatores et adulteros iudicabit deus. Neqz mol-
les id est mares muliebres facientes. neqz masculorum
cōcubitores qm ad agentes in illo vitio. de quib? dicit
tur gen. 13. Homines sodomite pessimi erant et peccatores
coram dño nimis. Neqz auari. neqz fures. de qbus dicit.
Iac. 5. Oīs fursum scriptuz est iudicabit. Neqz ebriosi.
neqz maledici. neqz rapaces regnuz dei possidebūt. Dicit
enim Esa. 35. Via sancta vobis habitur nō trāsbūt per cam
pollutus. Et apoc. 21. Nō intrabit in illā aliquid coinqui-
natum: facies ab hominationem. Et est aduertendū q hic
enumerat eadē vitia que in pcedenti ca. posuerat. Ad-
dit autē quedam in genere luxurie. scz adulteriū. et vitium
ptra naturā. In genere autē iniustitie furriū. Deinde cū
dicit. Et hoc quidē et. ostendit quō p dicitū piculū euaserūt
et pmo cōmemorat statū pteritum dicens. Et qdēz aliq
fuistis. scz fornicarij et ydolis seruientes et. et ideo spēaliē
hec vitia cōmemorat qz in eis habūdauerunt. scdm illud
ephe. 5. Eratis em aliq tenebre. nunc autē lux in domi-
no. Secdo ostendit quem o ab his intus fuerunt liberati oīs
cens. Sed abluti estis. scz. Virtute sanguinis xpi in baptis-
mo fm illud apoc. pmo. Lauit nos a peccatis nris in sa-
guine suo. Scz sacrificati estis Virtute sanguinis xpi p grāz
cōsecrati fm illud Heb. vlti. Iesus vt sanctificari suū po-
pulum extra portā passus est. Sed iustificati estis ad sta-
tū iustitie et virtutis fm illud. Ro. 8. Quos vocauit hos
et iustificauit. Subdit autē hoz beneficior cā. et pmo expe-
te hūanitatē xpi cum dicit. In noīe dñi nri ihu xpi id est
in fide et inuocatione nomis xpi fm illud act. 4. Nō est a-
liud nomē datus sub celo hominibus in q oporteat nos sal-
uos fieri. Secdo ex pre diuinitatis cū subdit. Et in spū dei
nostri. fm illud eze. 37. Ecce ego mittā in vos spm et vi-
uetis. qz igiē tam potenti virtute liberati estis ad eadem
redire nō debetis. Deinde cū dicit. Omnia mihi licent
et. mani festat id qd dixerat de pphibitione iudicij ostēdēs
quo sensu id respēderit qz scz nō respēdit illud quasi
oīo illicitum sed quasi nō expediēs et nociūz. Et circa
hoc duo facit. Primo p dicit qd ostendit. Secdo rōez assignat
ibi. Esca ventri et. Circa pmiuz duo facit. Primo p dicit
quod respēderat esse licitū: sed nō expediēs dicit. Om-
nia mihi licent. Dicunt autē illa licita que homo facere
nō pphibetur. est autē duplex pphibitio. Una coactionis a
lia pcepti. et fm hoc quidā intellexerunt illa licere a qbus
nō pphibetur aliqua necessitate cogente. et ideo qz arbitri-
um hominis naturalis liberū est a coactione intellexerunt
apuz eo sensu dicere oīa mihi licent. qz. s. libro arbitrio
hominis subiacēt. siue sint bona siue sint mala fm illud Ecc.
15. Ante hozē bonū et malum vita et mors quod cūqz vo-
luerit dabit ei. Sed hic modus loquēdi alien? est a scrip-
tura sacra in qua dicit nō licere ea que diuina lege probi-
bentur. fm illud Ma. 14. Nō licet tibi habere vxorē fra-
tris tui. et id qd hic apuz dicit oīa mihi licent nō pōt abso-
lute intelligi sed vt sit accomoda distributio sub hoc scdm
omnia mihi licent. que scilicet diuina lege nō prohibentur.
Et pōt hoc ad tria referri. primo quidē ad id qd dixerat
de iudicij. qz. s. vnicuiqz oīa sua iudicio repetere cum

Explanatio sancti Thome

nent ad vsuz aialis vite. dixit eas a deo destruedas. nunc aut loquens de corpore et dno facit mentionem de resurrectione qz. s. aialis vita cessante natura corporis in meli' reformabitur. An patet qd no est vtendū corpore ad fornicationē que impedit futurā incorruptionē fm illud gal. vlti. Qui seminat in carne de carne metet et corruptionē. **¶** Deinde dicit. Nescitis qd ponit scdm rōnes qd sumit ex affinitate humani corporis ad xpm qd talis est. mēbra hoīs fornicātis sunt mēbra meretricis. sed mēbra hoīs sunt mēbra xpi. ergo p fornicationē sicut mēbra xpi mēbra meretricis. qd ē incōueniens. Circa qd quatuor facit. pmo ponit maiorē dicens. An nescitis qm corpa vestra sunt mēbra xpi. q. d. hoc nō debetis nescire. qz quicūqz estis regenerati in cristo mēbra xpi estis effecti. fm illud infra. 12. Vos estis corpus xpi et membra e mēbro. Et hoc nō soluz qm ad animas qd ab eo iustificatur sed etiā qm ad corpa que ab eo resuscitabuntur vt dictū est. Secdo ponit pclusionem dicens. Tollēs ergo mēbra xpi. i. iuste subtrahens seruitio xpi cui debet deputari fm illud. Ro. 6. Exhibeatis mēbra vestra arma iustitie dō. Faciā. s. eadē mēbra meretricis esse fornicando? Abstinet hoc est horrendū sacrilegiū. An dicit Dal. 2. Examinauit iudas sanctificationē dñi quā dilexit et habuit filia dei alieni. Tertio ponit minorē dicens. An nescitis qz qui adheret meretrici. s. fornicādo vnū corpus efficit. s. p imundā cōmixtionē. Et ad hoc p bandū inducit auctoritatē gen. dicēs. Inquit em scriptura. f. gen. 2. Sunt duo. s. vir et mulier in carne vna id ē p mixtionē carnalem vna caro efficitur. et sic mēbra vniū sunt mēbra alteri. Sūt em hec verba ade de viro et vxore loquētis que apud hic etiā ad fornicationē refert qz fm spēm nature nō vnt vtriusqz actus. Est aut intelligendum qz sicut dicit pbūs in li. de generatione aialium in masculo est pncipiū actiū generationis: in femina est passiuū. Et sicut plāta cuius vita pncipaliter ordinat ad generationem semp est vnū corp' in quo vtriusqz pncipiū vnitur ita in animalibus qd ordinatur ad alio res act' vite nō semp est vnū corp' habens hec duo pncipia sed ex duobus fit vnū in actu gnationis. Ad quidē nō est tm viri qz sicut infra ca. 7. dicit. Vir nō habz potestātē sui corporis sed mulier. Secdo pbat minorē dicēs. Qui aut adheret dno zc. s. per fidē et charitatē est vnus spūs cum illo. qz scz vnitur ei vnitāte spūali nō corporali. An 2 Ro. 8. dicitur. Si quis spm xpi nō hz hic nō est eius. 2 Jo. 7. vt sint vnū in nobis sicut nos vnū sumus. s. per cōnexionē spūs. et qz corp' deseruit spūi. qm est vt etiā corpa nostra membra ei' sint cui p spm vnitur. nō quidē carnali cōiunctione sed spūali. Pot aut ex pmissis duob' rōnibus vna rō pbari. vt. s. qz corp' nrm nō est deputatū fornicatiōni sed dno hoc. s. mō qd mēbra nra sunt mēbra xpi vt p modū exponit nō faciam' ea mēbra meretricis fornicādo. **¶** Deinde qd dicit. Fugite fornicationē zc. post tertiā rationē qd sumit ex corpore inqñatione. Pmo post pclusionē intentā dicēs. Fugite fornicationē. Tbi notādū qd cetera vitia vincunt resistēdo qz qto magis hō pncipaliter pderat et tractat tāto min' in eis inuenit vñ delectat' s. magis anxietur. sed vitium fornicationis nō vincit resistēdo qz quāto magis tbi hō cogitat pncipaliter magis incēditur sed vincit fugiēdo. i. totaliter vitādō cogitationes imundas et quassibet occasiones. vt dicit zacha. 2. Fugite de terra aqilonie dicit dñs. Secdo assignat rōnes dicēs. Omne peccatū aliud qd cūqz fecerit hō zc. Ad cuius euidētiā sciendum qd quedā peccata nō psumatur in carnali delectatiōe sed in sola spūali. id spūalia vitia dicunt. sicut superbia. auaricia. accidia. fornicatio autē cōplet maxime in carnali delectatione. et fm hoc possit intelligi qd hic dicitur. Omne peccatū quodcūqz fecerit hō extra corp' est. qz scz

pletur pter sui corporis delectationē. Qui aut fornicatur in corpus suū peccat qz scz eius peccatū in carne cōsumatur. sed huic expositioni cōtrarium videt esse qd etiā peccatum gula cōsumat in delectatione corporis. Ad qd possit dici qd peccatū gula sub luxuria cōtinetur in qm ad ipsam ordinat fm illud Ephe. 5. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Sed meli' pot dici qd apud nō dicit qui fornicat corpe suo peccat. qz pgrueret pme exponi s. peccat in corp' suū id est cōtra corp' suū corrupendo et in quādo illud pter vium rōnis. Unde et apoc. tertio. Habes pauca nōla in sardis qui nō inqñauerunt vestimenta sua id est corp'. 2. apoc. 14. Hij sunt qd est mulierib' non sunt cōiūgnati. Mel aliter fm aug. hic in glo. Qui fornicatur in corp' suū peccat qz anima ei' totaliter carni in illo actu subicit ita qd nō possit aliud ibi cogitare. An in ps. dicit. Nolite fieri sicut equus et mulus quib' nō est intellectus. Mel aliter. In corp' suū peccat id est cōtra vorem suā qd dicit corpus viri cōtra quā nō ita directe sūt alia peccata sicut viri fornicatio. Unde 2. i. thes. 4. dicit. Et sciat vnusqz vestrū possidere val suū in sanctificatione id est vrozē suā. Mel fm aug. pot intelligi de fornicatione spūali p quā aia adheret p amorē mōdo et recedit a deo fm illud. ps. Perdes oēs qui fornicant abs te. Est ergo sensus. qd fornicat recedēs a deo ppter amorē mōdi in corpus suū peccat id est p corpale cōcupiscentiā. Omne aut aliud peccatū puta qd hō cōmittit ex obliuione v' ex ignorantia seu negligentia est extra corp'. i. corpale cōcupiscentiā. **¶** Deinde sū dicit. An nescitis qz. pot quārtam rōnem qd sumit ex dignitate grē que quidē ex duobus p'urgit. s. ex grā spūsancti et ex redēptione sanguinis xpi. Circa hoc igit' tria facit. pmo propōit dignitatem corporis nostri quā habet ex grā spūsancti dicēs. An nescitis. q. d. ignorare nō debetis qm mēbra vestra. s. corpalia tēplū sunt spūsancti. sicut. s. tertio dictū est. Nescitis qz tēplū dei estis. Et hui' rōnes assignat subdēs. Qui in vobis est dicit aut tēplū dom' dei. qz igit' spūsanct' de' est queniens est. qz in quocūqz est spūsanct' tēplū dei dicit. Est autē spūsanct' pncipaliter quidē in cordib' hoīm in quibus caritas dei diffundit p spm sanctū vt dicit. Ro. 5. sed scdario etiā est in mēbris corp'alib' in qm extinguntur opa caritatis. An in ps. dicit. Cor meū et caro mea exultauerūt in deū viuū. hec hanc dignitatē sibi ascriberēt subdit. Quē habetis a deo nō ex vobis. An Joel. 2. Effundā de spū meo sup oēm carnē. Et act. 5. Spūs suū dedit obediētib' sibi. Secdo ponit dignitatē quam habent corpa nra ex redēptione sanguinis xpi dicēs. Et nō estis vñ sed ihu xpi fm illud. Ro. 14. Sicut viuimus siue morimur. dñi sumus. 2. cor. 5. Qui viuūt iā nō sibi viuūt. rōnem hui' assignat dicēs. Inupti estis p'cio magno. et ideo serui estis eius qui vos redemit de vilitate peccati. An infra. 7. dicit. Qui liber vocat' est seru' est xpi. p'recio estis empti estis. et in ps. Redemisti me dñe de' xitai. dicit aut p'ciu redēptionis magnū qz nō ē corruptibile. sed eternā hōīs virtutē cū sit sanguis ipius dei eterni. Unde. 1. pe. 1. Redempti estis de vana vestra cōuersatione. nō corruptibilib' auro vel argento sed sanguine agni imaculati et incōtaminati ihu xpi. Tertio infert cōclusionem intentā dicens. Glorificate ergo et portate deū in corpore vestro qz est mēbra vestra sunt tēplū dei in corpore vestro nihil debet apparere nisi qd ad gloriā dei p'fiter. et hoc est glorificare deū in corpore v'ro qz in ps. dicitur. Im tēplū eius estis dicent gloriā. Et exo. vlti. dicit. Opuit nubes tabernaculū testimonij et gloriā domini impleuit illud. qz vero nō estis vestri sed estis sui dei. debet corpus v'rum portare deū sicut equus vel aliud aial ponat dñm suum. An in ps. dicit. Et lumētus factus suz apud

in epistolam I ad Corinthios VII

te. **P**otat autē corp^o nostrū dñm in q̄tum diuino mīste-
rio deputat. sic ergo homo debet vitare ne in corpus suū
peccet fornicādo quod est contra gloriā dei et cōtra minis-
terium quod corpus nostrū debet deo.

Incipit capitulum septimum.

De quibus autē scripsistis mihi bo-
num est homi mulierē nō tange-
re. Propter fornicationem autem
vnusquisq; suā vxorem habeat: et
vnaqueq; virum suū habeat. Vxori vir de-
bitur reddat: similiter autē et vxor viro. Mu-
lier, potestates sui corporis nō habet sed vir
similiter autē et vir sui corporis potestatem
non habet: sed mulier. Nolite fraudare inui-
cem: nisi forte ex cōsensu ad tēpus vt vacet
orōni: et iterū reuertimini in id ip̄m: ne tēp-
tet vos sathanas ppter incōtinentiam vřaz
hoc autē dico scđm indulgentiā. et nō secun-
dum imperium. Volo autē om̄s vos homies
esse sicut ip̄m. Sed vnusquisq; propriū
donum habet ex deo: aliū quidē sic. ali^o ve-
ro sic. Dico autē nō nuptis et viduis: bonū
est illis si sic permāserit sicut et ego. **E**t si nō
se continent nubant. Melius est em̄ nubere

q̄ vii.

Post q̄ aplūs respōdit fornicariū et sustinētes eū. hic
accedit ad tractādum de matrimonio. et circa hoc tria facit
Primo determinat de cōiugatis matrimonio iunctis. Se-
cundo de virginibus ibi. De virginib^{us} autē et. Tertio de
viduis ibi. Mulier alligata est et. Circa p̄mū duo facit
Primo instruit eos q̄ nō sūt m̄ionio iuncti vtrū. s. debeāt ma-
trimoniū cōtrahere. Secdo manifestat qd̄ dixerat ibi. **D**
autē dico et. Circa p̄mū duo facit. Primo manifestat qd̄
circa hoc sit p se bonū. Secdo qd̄ necessariū ibi. Propter for-
nicationem autē et. Circa p̄mū cōsiderandū est q̄ in de-
testationē fornicationis p̄tra quā loquit^r iā fuerat aliqui
nō habētes zelum dei fm̄ scientiā in tantū p̄cedebāt q̄ es-
tiam matrimoniū cōdemnabāt fm̄ illud. p̄. thy. 4. In p̄-
pocrisi loquētium mēdaciū p̄hibentium nubere. Et q̄a
hoc durum corinthiis videbat fidelibus sup̄ hoc aposto-
lo scripserūt eius sententiā req̄rentes. et ideo aplūs eis r̄i-
det. Ita respōdit ea que facitis. de quib^{us} autē scripsistis
mihi. r̄i deo q̄tum ad m̄ionium bonū est homini mulie-
rem nō tāgere. Circa qd̄ notandū q̄ mulier data est vi-
ro ad adiutorium generationis. et in hoc d̄r̄ vis generati-
ua a nutritiua. q̄ vis nutritiua deseruit homini ad cōserua-
tionem indiuidui. **A**ns bonū est homini nutrimento vti.
q̄ per hoc ei^o vita p̄seruat. generatiua autē nō deseruit hoī
ad cōseruationē indiuidui sed ad p̄seruationē sp̄ei. **A**nde
nō pōt dici q̄ bonū est hoī ad suū indiuiduū mulierē tan-
gere. p̄mo quidē q̄tum ad animā q̄ vt aug. dicit in scdo
soliloquio. **N**ihil sic deiecit aīam ab arce virtutis sue si-
cut cōtactus ille corporū sine quo vxor haberi nō pōt. et
ideo **E**ro. 19. dicit populo accepturo legē dei. **N**ote pa-
rati in diem tertium. et ne app̄inquetis vxorib^{us} vestris.
p̄mū regū. 21. Dixit achimelech ad dauid. **S**i mūdī sunt
pueri maxime a mulierib^{us} māducent panē sanctus. Secdo
q̄tum ad corpus qd̄ vir subijcit p̄ matrimoniū potestati vx-
oris se ex libero suū cōstituent. **S**eruit^r autē hec p̄ om̄s

bus alijs est amara. **A**nde et ecc. 7. dicit. **I**nveni amario-
rem morte mulierē. **T**ertio q̄tum ad res erroriozes quas
vix occupatione necesse est hoīem implicari q̄ habet vxorē
rem et filios nutritōdos. cum tñ dicit. 2. thy. 2. **N**emo mī-
litans dō implicat se negotijs secularib^{us}: vt ei placeat cul-
se. pbavit. **E**t deinde cū dicit. **P**ropter fornicationē et. ostē-
dit quid circa hoc sit necessariū. **P**rimo q̄tum ad cōtrac-
tum m̄ionij. **S**ecdo q̄tum ad actū m̄ionij iā cōtrac-
ti ibi. **V**xori vir debetur. et. **C**irca p̄mū cōsiderandū est
q̄ act^o generatiue virtutis ordinat ad cōseruationē sp̄ei.
per generationē filiorū et q̄ mulier data est viro in adiuto-
rium ḡnationis. **P**rima necessitas tāgendi mulierē est p-
pter p̄creationē filiorū. **A**nde et gen. p̄mo dicit. **M**ascu-
lum et feminā creauit eos et b̄ndixit eis de^o et ait. **R**escis-
te et multiplicamini et replete terrā. sed hec necessitas fuit
circa institutionē hūani generis q̄ diu oportuit multū
cari populū dei p̄ successionē carnis. **S**ed aplūs p̄siderās
humanū gen^o iā multiplicatū et p̄p̄m dei iā esse augmē-
tatum nō p̄pagatione carnis: sed generatione q̄ est ex aq̄
et spū sancto. vt dicit **I**o. 3. p̄termisit hanc necessitatem
quā. s. p̄mitus institutū fuerat m̄ionij in officij natu-
re et p̄ponit scđam necessitatē scđm quā institutū est in re-
mediū culpe. **Q**uia em̄ carnalis p̄cupia adhuc post bap-
tismū in fidelib^{us} remanet licet nō d̄netur. instigat homi-
nes maxime ad act^o venereos ppter vehementiā delecta-
tionis. **E**t q̄ maioris virtus est totaliter hāc concupiam
supare q̄ possit oibus cōuenire. fm̄ illud **M**a. 19. **N**ō om-
nes capiūt verbū hoc **N**ecessariū est q̄ in p̄te cōcupie ces-
datur et in p̄te supetur qd̄ quidē fit d̄s act^o ḡnationis ra-
tione ordinat et nō totalit̄ homo cōcupia ducit sed magis
cōcupia subdit rōni. **H**abet autē hoc ratio naturalis q̄ hō
vrat generationis actu fm̄ q̄ cōuenit ḡnationi et educati-
oni filiorū. hoc autē in brutis animalibus inuenit q̄ in q̄buscū-
q̄ sp̄ibus animalū sola femina nō sufficit ad educationē. p-
lis masculus simul nutrit plem cū femina. et ad hoc erigit^r
tur q̄ mascul^o cognoscat p̄p̄riā plem. et ideo in oib^{us} tali-
bus animalib^{us} vt patet in colūbis turturib^{us} et huiusmodi na-
turaliter indita est sollicitudo de educatione p̄lis. et pro-
pter hoc in huiusmodi nō sunt vagi et ind̄ntes cōcubit^o ex
quib^{us} sequeret incertitudo p̄lis. sed mascul^o determinat^r
tus determinate femine cōiungit nō ind̄nter quelz cuius-
bet sicut accidit in canib^{us} et alijs huiusmodi animalib^{us} in quib^{us}
sola femina nutrit p̄lis. **M**aximē autē in sp̄e humana
masculus requirit ad p̄lis educationē q̄ nō solus at̄p̄d̄t^r
tur fm̄ corpis nutrimentū sed magis fm̄ nutrimentū anī-
me fm̄ illud heb. 12. **P**atres quidē carnis n̄fe habuim^{us}
eruditores. et reuerēbamur eos. et ideo rō naturalis dicitur
q̄ in sp̄e hūana nō sūt vagi et incerti cōcubit^o quales sūt
cōcubitus fornicarij. sed sūt determinati viri ad determinā-
tas feminā q̄ quidē determinatio fit p̄ legē m̄ionij. **S**ic
igitur triplex bonū habet m̄ionij. p̄mū quidē q̄ est
offm̄ nature put. s. ordinat ad generationē et educationē
p̄lis. et hoc bonū est bonū prolis. **S**cđm bonū habet. p-
ut est in remedij concupie q̄. s. coartatur ad determinatā
p̄sonā et hoc bonū dicit fides. quā. s. vir seruat vxori sue
nō accedēs ad aliā et similiter vxor viro. **T**ertiuū bonū ha-
bet. put in fide cōtrahit xpi. qd̄ quidē bonū dicit sacra-
mentum in q̄tum significat cōiunctionē xpi et eccle. fm̄ illud
ephe. 5. **S**acramētū hoc magnū est. ego autē dico in xpo
et ecclesia hoc est ergo qd̄ dicit. **D**ictum est q̄ bonū est ho-
mini mulierē nō tāgere. sed q̄ ad hoc bonū nō sūt oēs
hoīes ydonei. vnusquisq; vir ppter fornicationē. s. vitādaz
suam vxorē habeat. i. sibi determinatā vt tollantur vagi et
incerti cōcubitus qd̄ p̄tinet ad fornicationē. **A**n et puer.
5. **R**etare cū muliere adolescentie tue. **E**t postea subditur